

Göteborgs universitet

Kort om universitetet

Göteborgs universitet har drygt 50 000 studenter och är därmed ett av landets allra största. Måldokumentet *Göteborgs universitet 2010* (antaget 2004) målar upp bilden av ett universitet mitt i staden, som ursprungligen kom till i spänningsfältet mellan obundna studier och praktisk samhällsnytta och fortsättningsvis förenar akademisk kvalitetssträvan med en öppenhet mot samhället. I den bilden har breddad rekrytering sin givna plats:

Det är vårt ansvar att universitetet blir en tillgång även för dem som traditionellt saknar kontakt med akademisk verksamhet och att studenter ur alla samhällsgrupper söker sig till våra utbildningar. Vid Göteborgs universitet är det vad man gör, inte vem man är, som räknas.

Andel med högutbildade föräldrar, nybörjare respektive år, procent

	01/02	02/03	03/04	04/05	05/06
Göteborgs universitet	32	33	34	37	37
Jämförelsetal *	1,66	1,67	1,60	1,72	1,74

*Ett jämförelsetal över 1 innebär en *högre* andel än genomsnittet för befolkningen i det huvudsakliga rekryteringsområdet.

Andel med arbetarbakgrund, nybörjare respektive läsår, procent

	01/02	02/03	03/04	04/05	05/06
Göteborgs universitet	24	24	22	20	21
Jämförelsetal *	0,67	0,68	0,67	0,60	0,62

*Ett jämförelsetal under 1 innebär en *lägre* andel än genomsnittet för befolkningen i det huvudsakliga rekryteringsområdet.

Andel med utländsk bakgrund, nybörjare respektive läsår, procent

	01/02	02/03	03/04	04/05	05/06
Göteborgs universitet	15	16	15	16	16
Jämförelsetal *	0,93	0,95	0,88	0,90	0,88

*Ett jämförelsetal över 1 innebär en *högre* andel än genomsnittet för befolkningen i det huvudsakliga rekryteringsområdet.

Källa: Registerdata SCB/Högskoleverket

Göteborgs universitet har en högre andel studenter med arbetarbakgrund än Uppsala, Lunds och Stockholms universitet. En orsak är sannolikt universitetets breda utbud av program inom de utbildnings- och värdvetenskapliga utbildningarna samt IT-universitetet – utbildningar som i hög grad attraherar studenter med en icke-akademisk bakgrund. I relation till det huvudsakliga primära upptagningsområdet är dock andelen studenter med lågutbildade föräldrar låg och har tydligt minskat under 00-talet, medan andelen med högutbildade föräldrar har ökat och idag är mycket hög. Även andelen studenter med utländsk bakgrund är lägre än rekryteringsområdet och har dessutom minskat. Sammantaget visar statistiken en negativ tendens för rekryteringen av studenter från icke-traditionella studentgrupper till Göteborgs universitet.

Kvarvaro efter två års studier*, registrerat nybörjarläsåret 2003/04, procent

Föräldrars utbildningsnivå	Kvar	Annat lärosäte	Ej kvar	
Högst gymnasial (=låg)	64	7	29	100
Eftergymnasial (=hög)	61	13	26	100
Alla	63	9	28	100

*Registrering 2005/06, gäller programstudenter som börjat på minst treåriga program vid Göteborgs universitet 2003/04

Källa: SCB, bearbetning Högskoleverket

Andelen studenter som bytt till annat lärosäte efter två års studier är låg vid Göteborgs universitet. Den huvudsakliga skillnaden i programstudenters kvarvaro, som framgår av ovanstående tabell, är att fler med högutbildade föräldrar än med lågutbildade föräldrar väljer att byta från Göteborgs universitet till något annat lärosäte.

Utbildningsutbud

Hälften av studenterna vid Göteborgs universitet läser humaniora och samhällsvetenskap, och övriga studenter är i stort sett jämt fördelade över de andra fakulteterna. Universitetet har ingen teknisk fakultet.

Under 2006 ökade utbildningsutbudet för både program och fristående kurser.

Vid Göteborgs universitet finns exempel på program som har flest sökande per utbildningsplats i riket. Populärast är fortsatt dietist-, psykolog- och sjukgymnastprogrammet.

Av studenterna läser idag drygt 40 procent fristående kurs, efter att den andelen successivt minskat under de senaste fem åren. Fördelningen av studenter på fristående kurs skiljer sig mellan fakultetsnämnderna, från 90 procent inom humaniora till 10 procent vid Sahlgrenska akademien (medicin),

med ungefär jämn fördelning inom naturvetenskapliga och samhällsvetenskapliga fakultetsnämnderna.

Under 2005 hade Göteborgs universitet knappt 700 registrerade helårsstudenter på kurser anmälda till Sveriges nätuniversitet, en ökning om knappt 60 helårsstudenter jämfört med föregående år. Ökningen fortsatte under 2006. Huvuddelen av prestationerna utförs av de humanistiska och naturvetenskapliga fakultetsnämnderna.

Förändringar under perioden

Efter att Göteborgs universitet haft en överutbildning under flera år minskades antalet studenter efter 2003. De nya utbildningsplatser som regeringen tillförde under hösten 2005 innebar dock att antalet nybörjarplatser kunde ökas igen.

Universitetet strävar efter att samverka med näringslivet kring utformningen av utbildningar som både är attraktiva för studenter och svarar mot arbetsmarknadens behov. Utbildningsutbudet håller på att förändras vid samtliga fakulteter. Anpassningen till Bolognaöverenskommelsen samverkar med dessa strävanden och utvecklingsarbetet påverkar många perspektiv, bland annat, internationalisering och samverkan mellan ämnen och institutioner.

Antalet sökande till program och fristående kurser minskade med omkring fyra procent 2005 jämfört med 2004, och minskningen fortsatte 2006. Den samlade studentvolymen har dock ökat, en förändring som enligt universitetet beror på att studenterna stannar allt längre.

Högskoleförberedande utbildningar

Göteborgs universitet erbjuder varje hösttermin basår inom naturvetenskap respektive lärarutbildning.

Lärarutbildningen bedriver i samarbete med Mölndals kommun collegeutbildning för studenter från studieovana miljöer. I samarbete med Vuxenutbildningsförvaltningen vid Göteborgs kommun och Folkuniversitetet ges en konstnärlig collegeutbildning – Angeredsateljén – med en tydlig inriktning på rekrytering av underrepresenterade grupper inom det konstnärliga området.

Studentrekrytering

Rekryteringsförutsättningar 2002–2005

Göteborgs universitet rekryterar i huvudsak (drygt 60 procent) sina studenter regionalt från Västra Götalands län. Detta är en högskoletät region med Högskolan Väst och högskolorna i Skövde, Borås och Halmstad inom pendlingsavstånd samt Chalmers i samma stad. Huvuddelen av de regionalt re-

kryterade studenterna kommer dock från Göteborgs kommun. Intresset för högskoleutbildning skiljer sig mycket mellan stadsdelarna i Göteborg och mellan de närliggande bohuslänska kommunerna.

Enligt Högskoleverkets NU-databas har Göteborgs universitet något äldre nybörjare än övriga universitet, och jämfört med genomsnittet för riket är det en högre andel som återkommer efter examen för kompletterande studier.

Allmän verksamhet för rekrytering

Göteborgs universitet bedriver en bred verksamhet för att stimulera den allmänna rekryteringen. Bland annat försöker man skapa intresse och en positiv inställning till vetenskap och forskning genom att medverka på olika evenemang som den årliga Vetenskapsfestivalen. Med samma syften är Göteborgs universitet en av grundarna till Universeum, ett vetenskapscentrum för allmänheten.

Verksamhet för breddad rekrytering 2003–2005

Fyra universitetsgemensamma och fakultetsbaserade rekryteringsprojekt drevs från 2002, som var helt eller delvis finansierade genom medel från Rekryteringsdelegationen.

Göteborgs universitet upprättade sin första jämlikhetsplan, en ettårsplan, år 2003. I den ingick en handlingsplan för breddad rekrytering av studenter som omfattade utvecklingsarbete inom till exempel områdena alternativt urval, reell kompetens och collegeutbildningar samt samverkan i rekryteringsarbete.

Andra åtgärder och insatser som stödjer breddad rekrytering i jämlikhetsplanen gäller förnyelse av pedagogiska arbetsformer, tydlighet i upplägg av utbildning och undervisning samt hur information till studenterna förmedlas, särskilda resurser för introduktion av nya studenter genom mentorer och/eller faddrar, särskilda resurser för språkhandledning i svenska och engelska för studenter med särskilda behov, samt särskilda resurser för individualiserad studievägledning och förmedling av kunskaper i studieteknik.

I universitetets andra jämlikhetsplan, för åren 2004–2006, har några åtgärder tillkommit, och andra utvecklats. Enligt denna ska universitetet bland annat motverka den sociala och etniska snedrekryteringen på vissa utbildningar genom att tillämpa möjligheterna till ett alternativt urval av studenter genom validering av de sökandes reella kompetens. En annan nyhet i den andra jämlikhetsplanen är införandet av ett allmänt collegeår med tillhörande platsgaranti på några utbildningsprogram,

Flera projekt har genomförts utifrån planen, exempelvis en *introduktionskurs till högskolestudier* och ett utvecklingsprojekt som syftar till att utreda förutsättningarna för behörighetsgivande utbildning i svenska för invandrare.

Språkhandledning finns för studenter med behov av språkstöd i svenska eller engelska. Studenterna erbjuds stöd med de texter de arbetar med inom ramen för de ordinarie ämnesstudierna. Inom ett särskilt projekt bedrivs studentsupport med läs- och skrivstöd specifikt för lärarutbildningen.

Studievägledning erbjuds inom den reguljära verksamheten för att bistå studenter med särskilda behov. Inom studentavdelningen arbetar man också för att sprida kännedom om högskoleutbildning till andra grupper än dem som traditionellt utgör högskolans rekryteringsbas.

I projektet *Följ en student* får presumtiva studenter möjlighet att följa en verksam student i universitetets vardagsmiljö. Syftet är att förmå studenter från studieovana miljöer att "våga" söka sig till högre studier.

Studentmentorer är projektnamnet på ett mentorprogram för ungdomar med utländsk bakgrund som startade hösten 2006. Programmet följs upp och utvärderas under våren 2007.

Universitetets vecka i förorterna är en reguljärt återkommande verksamhet som vänder sig till allmänheten ute i stadsdelarna med bland annat föreläsningar och studievägledning.

Grundtviginstitutet verkar för att bildningsperspektivet beaktas dels i universitetets utbildningsplanering, dels i rekryteringen av studerande – särskilt den breddade rekryteringen. Institutet samlar kompetens från bildningsområdet genom företrädare för folkhögskolor, bildningsorganisationer och kommunal vuxenutbildning i form av en referensgrupp som löpande följer verksamheten och samverkar med det omgivande samhället, särskilt med de organisationer som ingår i referensgruppen. Verksamheten inom institutet består i att lägga idéförslag, ta fram utredningsunderlag och vara remissinstans när det gäller bildningsarbete inom Göteborgs universitet.

Studentkåren (FFS) driver projekt för att bryta ner de "traditionella och diskriminerande strukturerna som fortfarande råder vid universitetet och som för med sig att studenter far illa"¹. Ett exempel är *JäMa-projektet* (jämfästhet och mångfald) inom vilket FFS utbildar, samordnar och stöttar studenter som arbetar med jämställdhets- och jämlikhetsfrågor på institutioner vid universitetet.

I ett samarbete med Chalmers tekniska högskola drivs projektet *Intize* (f.d. Headstart) av studenter. Verksamheten strävar efter att med studiehjälp och mentorskap skapa intresse bland grundskole- och gymnasieelever för högre utbildning, hittills företrädesvis matematik. (Projektet beskrivs mer utförligt i beskrivningen av Chalmers verksamhet, längre fram i rapporten.)

Reell kompetens och alternativt urval

Inför antagningen 2006 tog universitetet emot drygt 500 ansökningar om bedömning av reell kompetens, vilket var en minskning med drygt 30 pro-

¹ Citerat från Göteborgs universitets enkätsvar till Högskoleverket, Dnr 649-457-06

cent jämfört med föregående år. Knappt 200 av de sökande ansågs behöriga och cirka hälften av dessa antogs till sin sökta utbildning.

Under 2006 tillämpade universitetet inte alternativt urval, men tidigare har den vägen stått öppen för sökande som slutfört collegeutbildning för blivande lärare (till lärarprogrammet) och för sökande till Hantverksskolan DaCapo. Åtta personer antogs 2005 genom alternativt urval till lärarutbildningen.

En arbetsgrupp bestående av forskare och studenter fick 2006 i uppdrag att utarbeta konkreta verktyg för att använda alternativt urval (20 procent av nybörjarplatserna) till enskilda utbildningar utifrån dels vad som är viktigt för utbildningen, dels vad som kan leda till breddad rekrytering. Gruppen skulle även se över universitetets arbete med breddad rekrytering i stort.

I slutet av 2006 presenterade arbetsgruppen en analys och förslag för Göteborgs universitets fortsatta arbete med breddad rekrytering och alternativt urval². Bland annat föreslog gruppen att de fakultetsnämnder (el. motsv.) som har översökta utbildningar ges i uppdrag att utreda alternativa urvalsgrunder och -metoder, inklusive Högskoleverkets domänprov, prov på kunskaper och färdigheter respektive språkfärdigheter, samt intervjuer för att fånga faktorer som intresse och motivation samt personliga egenskaper. Gruppen menade också att verksamheten kring breddad rekrytering skulle vinna på att bedrivas som reguljär verksamhet istället för som tidsbegränsade projekt.

Uppföljning och utvärdering

Göteborgs universitet har under de senaste fem åren genomfört ett antal uppföljningar och utvärderingar. Många av dessa har skett inom ramen för ett större universitetsgemensamt utvärderingsprojekt – STUGprojektet (studenterna vid Göteborgs universitet), som har pågått sedan 2001 och är ett försök att kartlägga hur olika grupper av studenter uppfattat sina studier vid universitetet. Information från registerdata kompletteras med information från de studerande, deras attityder och bedömningar såväl av utbildningen vid universitetet som av den egna studiesituationen. Hittills har åtta rapporter publicerats, varav flera innehåller frågeställningar och analyser med bäring på arbetet med breddad rekrytering.

Den samhällsvetenskapliga fakultetsnämnden har sedan 2000 årligen genomfört studentenkäter till nybörjarstudenter och studenter som är i slutet av sin utbildning. Dessutom gjorde flera fakultetsnämnder omfattande alumnundersökningar under 2005 och 2006.

Universitetets projekt med studentambassadörer utvärderades 2005, liksom collegeutbildningarna för lärarutbildningen, naturvetenskaplig respektive konstnärlig utbildning.

² Göteborgs universitet, *Rapport från arbetsgrupp för alternativt urval*, Dnr F1 238/06 2006-11-24

Universitetets uppföljning av 2005 års arbete med breddad rekrytering visar att åtgärderna för en breddad rekrytering har ändrat inriktning från uppsökande insatser till fördjupade stödåtgärder och riktade åtgärder för de studenter ur underrepresenterade grupper som blivit antagna till universitetets utbildningar. Universitetets arbetsgrupp för alternativt urval (se tidigare not) formulerar utmaningen enligt följande.

Arbetsgruppen finner att arbetet med breddad rekrytering å ena sidan handlar om att på ett mer rättvist sätt ge underrepresenterade grupper tillträde till högre utbildning, och å andra sidan om att motivera fler personer ur de underrepresenterade grupperna att söka till högskolan. Arbetet handlar också om att upparbeta beredskap för att ta emot och stödja alla studenter genom hela deras utbildning.

Högskoleverkets bedömning

Utfall i förhållande till förutsättningar

Göteborgs universitet har överlag en bred rekrytering jämfört med några av de andra stora universiteten, sett till studenternas familjebakgrund socioekonomiskt och utbildningsmässigt. De huvudsakliga orsakerna till detta bör vara arbetarrörelsens traditionellt starka ställning i Göteborg, och universitetets breda utbud av program som i hög grad attraherar studenter med en icke-akademisk bakgrund. Rekryteringen från år 2002 har dock utvecklats i riktning mot en förstärkning av den sociala snedfördelningen, trots en intensiv och rik projektverksamhet.

Hur man arbetat med breddad rekrytering

Göteborgs universitet har kommit långt i sin syn på breddad rekrytering i högskolan. Man betraktar kvarvaron som en naturlig del av strävan efter mångfald, till skillnad från att ensidigt fokusera på rekrytering. Dessutom pekar arbetet i riktning mot en allt starkare integrering i den reguljära verksamheten.

Arbetet har varit omfattande både i det uppsökande och stödjande ledet. STUGprojektet har gett ingående kunskaper om universitetets studenter och exempelvis vilka motiv de har för att studera; studiesociala förutsättningar; studieorganisation; arbetsmiljöns betydelse; vad som är ett gott bemötande och önskemål om inflytande. Få lärosäten har en sådan kunskapsbank att omsätta i praktik för att bredda rekryteringen och öka studenternas framgång under deras tid vid universitetet. Vilka åtgärder som vidtagits utifrån analyserna kan Högskoleverket emellertid inte utläsa av det material som lämnats in för denna utvärdering. Dessa analyser utgör definitivt ett värdefullt material att dra nytta av även för andra lärosäten.

Förutom STUGprojektet har universitetet genomfört en hel del uppföljningar av bland annat genomströmning, och man har en god alumnverksamhet. Parallellt med detta har Göteborgs universitet verksamhet inom området den första hälften av 00-talet till stor del handlat om kartläggningar och undersökningar, för att nå förståelse och finna modeller för att arbeta på effektivast möjliga sätt. Värld att lyfta fram särskilt är universitetets utredning om alternativt urval³, som är ett mycket konstruktivt försök att komma vidare i frågan om alternativt urval och hur denna möjlighet kan användas. Högskoleverket rekommenderar denna utredning för andra lärosätens utvecklingsarbete, och kanske kan den inspirera till ytterligare initiativ på andra håll.

Det fortsatta arbetet

Det finns mycket i Göteborgs universitets verksamhet som bör kunna tjäna som inspiration för andra universitet och högskolor. Kanske framför allt rekommenderar Högskoleverket rapporterna från STUGprojektet och från arbetsgruppen för alternativt urval. Rapporterna finns tillgängliga i sin helhet via Göteborgs universitets hemsida, www.gu.se.

Det är Högskoleverkets förhoppning att Göteborgs universitet under de kommande åren fortsätter de påbörjade initiativen för att utveckla ett alternativt urval, så som skisserats i universitetets interna arbete enligt refererat ovan. Här kan Göteborgs universitet bli pionjär bland de stora universiteten.

³ Se tidigare not.